

ΜΗΝΑ ΑΛΕΞΙΑΔΟΥ, Συμβολή στην έρευνα του Καρπαθιακού Δημοτικού Τραγουδιού, ανέκδοτες παραλλαγές, Αθήνα 1975, σχ. 8 σελ. 46.

Πρόκειται περί συλλογής 14 δημοτικών άσμάτων, πανελληνίων μὲν καὶ ἤδη πολλαχοῦ δημοσιευμένων, ἐνίοτε καὶ μετὰ Καρπαθιακῶν παραλλαγῶν, ἐνταῦθα ὅμως αἱ παραλλαγὴ εἶναι νέαι καὶ προέρχονται πᾶσαι ἐκ τῶν Μενετῶν, χωρίου τῆς Καρπάθου. Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ἐξακολουθοῦν καὶ σήμερον νὰ τραγουδοῦνται εὐρέως κατὰ τὰς ποικίλας κοινωνικὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἑορτὰς ἢ καὶ νὰ ἀπαγγέλλωνται ὑπὸ τραγουδιστριῶν δημοτικὰ ἄσματα, ἐνίοτε δὲ ἐπὶ τῇ βᾶσει τούτων καὶ νὰ δημιουργοῦνται καὶ στίχοι. Ἡ εὐτυχής, ἀμόλυντος καὶ ἀγνή ἐπαρχία ἀνυποψίαστος ἀπὸ τὸ ἄγχος καὶ τὴν πνιγμονήν, φυσικὴν, ἠθικὴν, κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν τῶν κατοίκων τῶν μεγάλων πόλεων ἐξακολουθεῖ ὡς τέτιξ νὰ ζῆ μὲ ψυχικὴν ἄνεσιν, ἐπιτρέπουσαν εἰς αὐτὴν ἀνὰ ἐργάζεται καὶ νὰ ποιῇ μουσικὴν».

Ὁ καθηγητὴς Μ. Ἀλεξιάδης, γνωστὸς διδάσκαλος μετέχων τῆς ζωῆς τοῦ τόπου εἰς οὐ τὸν φωτισμὸν ἐτάχθη, ἤλεγξε τὰ ἀδόμητα καὶ ἀπαγγελλόμενα ἀπὸ τὸν ποιητικὸν λαὸν τραγοῦδια, διεπίστωσε τί τὸ παλαιὸν καὶ τί τὸ μὴ γνωστὸν καὶ κατέγραψε τὰς νέας παραλλαγὰς, ἵνα οὕτω δοθῇ πλήρης εἰκὼν εἰς τὰς ποικιλίας μὲ τὰς ὁποίας ἐμπλουτίζονται τὰ παλαιὰ λαϊκὰ ποιητικὰ δημιουργήματα.

Τῆς συλλογῆς προτάσσεται βραχεῖα εἰσαγωγή περὶ τῶν ὑπαρχουσῶν συλλογῶν ἢ καταγραφῶν τῶν καρπαθιακῶν ἄσμάτων. Προτάσσεται ἐπίσης καὶ ἀνάλυσις τῶν κυριωτέρων γλωσσικῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ιδιώματος τῶν ἄσμάτων. Ἐπιτάσσεται δὲ λεξιλόγιον τῶν τοπικῶν ἢ ιδιωματικῶν λέξεων, βιβλιογραφία καὶ πίναξ ὀνομάτων.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

* * *

ARISTOPHANES UND DIE ALTE KOMÖDIE, herausgegeben von Hans Joachim Newiger, Darmstadt (Wissenschaftliche Buchgesellschaft), 1975. Σελίδες XIV/528.

Τὸ κρινόμενον ἔργον, αἱ συναφεῖς ἐργασίαι τοῦ Κ. J. Dover καὶ τὸ ἄρθρον τοῦ Th. Gelzer εἰς τὴν *R. E.* (Suppl. - Bd. 12) ἀποτελοῦν ἴσως τὰς σημαντικωτέρας προσηφάτους συμβολὰς εἰς τὴν ἀνεξάντλητον Ἀριστοφανικὴν ἔρευναν. Εἰς τὴν σειράν *Wege der Forschung* (τόμος 265) καὶ ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ H. - J. Newiger συγκεντροῦνται καὶ, πλὴν δύο πρωτοτύπων ἐργασιῶν, ἀναδημοσιεύονται εικοσιπέντε μελέται, δημοσιευθεῖσαι τὸ πρῶτον μετὰ τῶν ἐτῶν 1908 καὶ 1973 ὑπὸ εἰκοσιδύο φιλολόγων. Ὁ ἴδιος ὁ ἐκδότης Newiger πλὴν τοῦ Προλόγου (σ. IX - XIV) καὶ δύο μελετῶν («Retraktationen zu Aristophanes' *Frieden*», σ. 225—255, καὶ «Die *Vögel* und ihre Stellung im Gesamtwerk des Aristophanes», σ. 266—282) συντάξε τὴν διεξοδικὴν βιβλιογραφίαν τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τῆς Παλαιᾶς κωμῶδιαι (σ. 487—50) καὶ, ὁμοῦ μετὰ τοῦ K. Hülser, τοῦς Πίνακας ὀνομάτων καὶ χωρίων (σ. 511—528). Ἡ σπουδαιότερα ὅμως συμβολὴ τοῦ Newiger εἰς τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔργον εἶναι, νομίζομεν, ἡ εὐστοχία μὲ τὴν ὁποίαν οὗτος ἐπέλεξε τοὺς συγγραφεῖς καὶ τὰς μελέτας των, δεκαοκτῶ εἰς τὴν Γερμανικὴν, ἐξ ὧν τρεῖς μετεφρασμέναι ἐκ τῆς Ἰταλικῆς, καὶ ἑννέα εἰς τὴν Ἀγγλικὴν. Ὁ ἴδιος πάντως (σ. XIII) μετρίοφρονως ἀπολογεῖται, διότι ἡ ἐκλογή τῶν ἐργα-

σιών είναι «μικρά και υποκειμενική». Και ό αριθμός τών έργασιών, με τās όποίας συμμετέχει έκαστος έρευνητής (π. χ. ό K. J. Dover μόνος με τρεις, δύο άγγλιστι και μίαν γερμανιστι), θά ήδύνατο ίσως νά έκληφθή ως δηλωτικός έκ μέρους του έκδότου και κάποιας συγκριτικής άξιολογήσεως των εις τόν τομέα έρεύνης του 'Αριστοφάνους και τής Παλαιάς Κωμωδίας, άν ό ίδιος ό Newiger δέν μās έβεβαίωσε ρητώς περι του άντιθέτου (αυτόθι). 'Αναλυτικώτερον, αί περιλαμβανόμεναι εις τόν τόμον έργασία είναι αί έξής :

1. **Wilhelm Süss**, «Zur Komposition der altattischen Komödie» (σσ. 1—29 = *Rh. Mus.*, 63 (1908), σσ. 12—36). 'Ασχολείται με τó θέμα τής δομής και τής εξέλιξεως τής Παλαιάς Κωμωδίας.

2. **Eduard Fraenkel**, «Die Parabasenlieder» (σσ. 30—54 = του αúτου, *Beobachtungen zu Aristophanes*, Roma, 1962, σσ. 191—215). 'Αντιμετωπίζει, μεταξύ άλλων, προβλήματα μετρικής και κριτικής του κειμένου εις τās «Παραβάσεις» τών κωμωδιών του 'Αριστοφάνους¹.

3. **Karl Reinhardt**, «Aristophanes und Athen» (σσ. 55—74 = *Europäische Revue*, 14 (1938), σσ. 754—767 = *Von Werken und Formen*, Godesberg, 1948, σσ. 285—310 = του αúτου, *Tradition und Geist*, Göttingen, 1960, σσ. 257—273). 'Ασχολείται με τó πρόβλημα τής σχέσεως του έργου του 'Αριστοφάνους πρós τήν πολιτικήν και τόν δημόσιον βίον τών 'Αθηνών τής έποχής του.

4. **A. W. Gomme**, «Aristophanes and Politics» (σσ. 75—98 = *C. R.*, 52 (1938), σσ. 97—109 = του αúτου, *More Essays in Greek History and Literature*, London, 1962, σσ. 70—91). 'Ασχολείται με τó αúτό ως άνω θέμα και προσπαθει νά άποδείξη ότι έχει υπερτονισθῆ υπό τών έρευνητών ή ήθικοπολιτική διδακτικότητα και ό συντηρητισμός του 'Αριστοφάνους.

5. **K. J. Dover**, «The Skene in Aristophanes» (σσ. 99—123) = *Proc. of the Camb. Phil. Soc.*, 192 (12, 1966) σσ. 2—17). 'Ο μεγαλύτερος ίσος 'Αριστοφανιστής τής έποχής μας άσχολείται έδω με τó θέμα τών σκηνηκών και τής θεατρικής παραστάσεως τών κωμωδιών του 'Αριστοφάνους.

6. **Του αúτου**, «Der Stil des Aristophanes» (σσ. 124—143 = του αúτου, *Lo stilo di Aristofane*) εν *Quaderni Urbinati di Cultura Classica*, 9 (1970), σσ. 7—23. Μετάφρασις έκ του ίταλικού υπό Fr. Regen). 'Υφολογική άνάλυσις του έργου του 'Αριστοφάνους, ίδια τών 'Αχαρνέων, και δείγματα κοινωνικής γλωσσολογίας².

7. **Hermann Kleinknecht**, «Die Epiphanie des Demos in Aristophanes' *Rittern*» (σσ. 144—154 = *Hermes*, 77 (1939), σσ. 58—65). Διαπραγματεύεται τήν «'Επιφάνειαν» του κυριάρχου δήμου τών 'Αθηνών («μονάρχου τής 'Ελλάδος», σσ. 1330, και «βασιλέως τών 'Ελλήνων», σσ. 1333) εις τούς 'Ιππείς.

8. **K. J. Dover**, «Portrait - Masks in Aristophanes» (σσ. 155—169 = *ΚΩΜΩΙΔΙΟΤΡΑΓΗΜΑΤΑ*, *Studia Aristophanea viri Aristophanei W. J. W. Koster in honorem*, Amstelodami apud A. M. Hakkert MCMLXVII, σσ. 16—28). Μεταξύ άλλων ένδυματολογικών θεμάτων, έρευνά τήν άναλογία των προσωπειών ήρώων του 'Αριστοφάνους, ίδια τών 'Ιππέων και τών *Νεφελιών*, πρós τās συγχρόνους μας πολιτικές γελοιογραφίας.

1. 'Επί του αúτου και άλλων συναφών θεμάτων βλ. τώρα τó έργον του Γ. Μ. Σηφάκη, *Parabasis and Animal Choruses. A Contribution to the History of Attic Comedy*, London, 1971.

2. Πβ. του αúτου, *Aristophanic Comedy*, London, 1972, σσ. 210—220.

9. **Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff**, «Der Chor der *Wolken* des Aristophanes» (σσ. 170—173 = *Sitz.ber. Berl. Ak. d. Wiss.*, 1921, σσ. 738—741 = τοῦ αὐτοῦ, *Kleine Schriften IV*, Berlin, 1962, σσ. 553—556). Ἀναλύει συντόμως τὰς *Νεφέλας* καὶ προτείνει λύσεις εἰς προβλήματα μετρικῆς καὶ κριτικῆς τοῦ κειμένου τῶν χορικῶν.

10. **Charles Segal**, «Aristophanes' *Cloud-Chorus*» (σσ. 174—197 = *Arethusa*, 2 (1969), σσ. 143—161). Ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐρμηνεῖαν τριῶν θεμάτων τῶν *Νεφελῶν*, τὰ ὅποια θεωρεῖ ἀλληλένδετα: τὸν ρόλον τοῦ χοροῦ, τὴν λειτουργίαν καὶ τὸ διαλεκτικὸν σχῆμα τοῦ «ἀγῶνος» μεταξὺ Δικαίου καὶ Ἀδίκου Λόγου καὶ τὴν ἀπτότομον ἀλλαγὴν εἰς τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος (στ. 1454 κ.έ.).

11. **Hartmut Erbse**, «Über die ersten *Wolken* des Aristophanes» (σσ. 198—211 = *Opus nobile. Festschrift für U. Jantzen*, Wiesbaden, 1969, σσ. 35—41). Ἀσχολεῖται μὲ τὸ πρόβλημα τῶν οὕτω καλουμένων «πρώτων» *Νεφελῶν* καὶ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ σωζομένη κωμῶδία δὲν εἶναι διασκευὴ ἄλλου παλαιότερου ἀπολεσθέντος ἔργου.

12. **Carlo Ferd Russo**, «Die *Wespen* (im Umbruch) und ein Modul von 18×2 Tetrametern» (σσ. 212—224 = *Belfagor* 23 (1968), σσ. 317—327. Μετάφρασις ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ὑπὸ Fr. Regen). Ἀσχολεῖται μὲ θέματα μετρικῆς καὶ κριτικῆς τοῦ κειμένου τῶν *Σφηκῶν*, ἰδίᾳ μὲ τὴν «ἐπιρρηματικὴν» συμμετρίαν.

13. **Hans-Joachim Newiger**, «Retraktationen zu Aristophanes' *Frieden*» (σσ. 225—255 = *Rh. Mus.*, 108 (1965), (σσ. 229—255). Ἀντιμετωπίζει προβλήματα μετρικῆς καὶ κριτικῆς τοῦ κειμένου τῆς *Εἰρήνης*.

14. **Eduard Fraenkel**, «Some Notes on the Hoopoe's Song» (σσ. 256—265 = *Eranos*, 48 (1950), σσ. 75—84 = τοῦ αὐτοῦ, *Kleine Beiträge . . . I*, Roma, 1964, σσ. 453—461). Μετρικὴ ἀνάλυσις τοῦ ἔξματός τοῦ Ἔποπος εἰς τοὺς Ὀρνίθας.

15. **Hans-Joachim Newiger**, «Die *Vögel* und ihre Stellung im Gesamtwerk des Aristophanes» (σσ. 266—282, πρωτότυπος μελέτη, 1970). Μερικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν Ὀρνίθων καὶ σύγκρισις τοῦ ἔργου πρὸς τὰς ἄλλας κωμῶδίας τοῦ Ἀριστοφάνους.

16. **Thomas Gelzer**, «Tradition und Neuschöpfung in der Dramaturgie—des Aristophanes» (σσ. 283—316 = *Antike und Abendland*, 8 (1959), σσ. 15—31). Ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα τῆς παραδόσεως καὶ τῆς προσωπικῆς δημιουργίας εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἀριστοφάνους, ἰδίᾳ εἰς τὴν *Λυσιστράτην*.

17. **Stefan Sebrny**, «Der Schluß der *Lysistrate*» (σσ. 317—323 = *Eos*, 51 (1961), σσ. 39—43). Ἀσχολεῖται μὲ προβλήματα μετρικῆς καὶ κριτικῆς τοῦ κειμένου τοῦ τελευταίου μέρους (στ. 1273 κ.έ.) τῆς *Λυσιστράτης*.

18. **Raffaele Cantarella**, «Agathon und der Prolog der *Thesmophoriazusen*» (σσ. 324—338 = τοῦ αὐτοῦ «*Agatone e il prologo delle Tesmoforiazusen*» ἐν ΚΩΜΩΙΤΡΑΓΗΜΑΤΑ . . . W. J. W. in honorem, σσ. 7—15. Μετάφρασις ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ὑπὸ Fr. Regen). Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς περὶ τοῦ ποιητοῦ Ἀγάθωνος κρίσεως τοῦ Ἀριστοφάνους εἰς τὸν Πρόλογον τῶν *Θεσμοφοριαζουσῶν*, ἀσχολεῖται μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ Ἀριστοφάνους ὡς θεωρητικοῦ καὶ κριτικοῦ τῆς ποιήσεως.

19. **Peter Rau**, «Das Tragödienspiel in den *Thesmophoriazusen*» (σσ. 339—356, πρωτότυπος μελέτη, 1971). Ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα τῆς «παρωδίας τῆς τραγωδίας» τοῦ Ἀγάθωνος καὶ τοῦ Εὐριπίδου εἰς τὰς *Θεσμοφοριαζούσας* τοῦ Ἀριστοφάνους.

20. **Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff**, «Zu Aristophanes' *Fröschen*» (σσ. 357—363 = *Lesefrüchte*, 258 = *Hermes*, 64 (1929), σσ. 470—476 = *Kleine Schriften*, IV, Berlin 1962, σσ. 488—494). Ἀσχολεῖται μετὰ τὰ προβλήματα τῆς συνθέσεως τῶν *Βατράχων* καὶ τοῦ «ἀγῶνος» μεταξὺ Αἰσχύλου καὶ Εὐριπίδου.

21. **Douglas M. Mac-Dowell**, «Aristophanes, *Frogs* 1407—67» (σσ. 364—375 = *C. Q.* (N.S.), 9 (1959), σσ. 261—268). Ἀσχολεῖται μετὰ προβλήματα κριτικῆς τοῦ κειμένου καὶ ἐρμηνείας μέρους τοῦ «ἀγῶνος» Αἰσχύλου - Εὐριπίδου εἰς τοὺς *Βατράχους*.

22. **Cedric H. Whitman**, «Ληκύθιον ἀπώλεσεν» (σσ. 376—379 = *Harv. Stud. in Cl. Phil.*, 73 (1969), σσ. 109—112). Ἐρμηνεία τῆς φράσεως καὶ σχολιασμός τῆς μορφῆς, τοῦ περιεχομένου καὶ τοῦ σκοποῦ μιᾶς σκηνῆς (στ. 1200 κ.έ.) τῶν *Βατράχων*. Ληκύθιον = membrum virile, φαλλός.

23. **John G. Griffith**, «Ληκύθιον ἀπώλεσεν» (σσ. 380—382 = *Harv. Stud. in Cl. Phil.*, 74 (1970), σσ. 43 κ.έ.). Συμφωνεῖ μετὰ τὴν προηγουμένην ἐρμηνείαν καὶ προσθέτει μαρτυρίας πρὸς ἐπίρρωσίν τῆς.

24. **Robert Glenn Ussher**, «The Staging of the *Ecclesiasusae*» (σσ. 383—404 = *Hermes*, 97 (1969), σσ. 22—37). Ἀντιμετωπίζει προβλήματα σκηνικὰ ὡς καὶ δομῆς, σκηνοθεσίας καὶ παραστάσεως τῶν *Ἐκκλησιαζουσῶν*.

25. **Hellmut Flashar**, «Zur Eigenart des Aristophanischen Spätwerks» (σσ. 405—434 = *Poetica*, 1 (1967), σσ. 154—175). Ἀναλύει τὴν ἰδιομορφίαν τῶν ὑστέρων κωμωδιῶν τοῦ Ἀριστοφάνους, τῶν *Ἐκκλησιαζουσῶν* καὶ τοῦ *Πλούτου*, καὶ τὰς παραβάλλει πρὸς τὰ ἔργα τῆς Μέσης Κωμωδίας¹.

26. **Walther Kraus**, «Aristophanes — Spiegel einer Zeitwende» (σσ. 435—458 = *Maske und Kothurn. Vierteljahrsschrift für Theaterwissenschaft*, 9 (1963), 97—113). Ἀντιμετωπίζει τὸν Ἀριστοφάνη καὶ τὴν Παλαιὰν Κωμῶδιαν ὡς γεννήματα καὶ καθρέπτας τῆς κοινωνίας τῶν Ἀθηνῶν τῆς ἐποχῆς των. Ὁ Ἀριστοφάνης, κατὰ τὸν Kraus, εἶναι συντηρητικὸς καὶ τὸ ἔργον του εἶναι ἔκφρασις «μιᾶς ἀντιθετικότητος, ἣ ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ Εὐρωπαίου ἀνθρώπου».

27. **Jürgen Werner**, «Aristophanes — Übersetzungen und Aristophanes — Bearbeitung in Deutschland» (σσ. 459—486 = *Protokoll der Karl-Marx-Städter Fachtagung*, Berlin (D. D. R.), 1973, σσ. 161—184). Ἐπισκόπησις τῆς συμβολῆς τῆς Γερμανίας εἰς τὴν μετάφρασιν καὶ ἔκδοσιν τοῦ ἔργου τοῦ Ἀριστοφάνους.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ, δ. φ.

* *

ΙΩ. Η. ΚΑΡΝΕΖΗ, Ἡ Ἐπίκληρος, Συμβολὴ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν Ἀττικῶν ῥητόρων καὶ εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Ἀθηνῶν. Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ, Ἐν Ἀθήναις 1972, σχ. 8 σελ. 241, τιμὴ δρχ. 450.

Διὰ τὸν θεσμόν τῆς ἐπικλήρου ὑπάρχει πλῆθος μαρτυριῶν εἰς τοὺς λόγους τῶν Ἀττικῶν ῥητόρων, εἰδήσεων δὲ καὶ ἐνδείξεων εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἀρχαίων ποιη-

---

1. Πβ. W. G. Arnott, «From Aristophanes to Menander», *Greece and Rome*, 19 (1972), σσ. 65—80.